

LILAND SKOLE
LILANDSVEGEN 50

5258 BLOMSTERDALEN

00816 / 08

NTB-03-
700903

20.05.2008

**VEDTAK - ENDRET HELSEVERNIGODKJENNING AV LILAND SKOLE
ETTER FORSKRIFT OM MILJØRETTET HELSEVERN I BARNEHAGER OG
SKOLER MV.**

Vi viser til søknad om helseverngodkjenning av Liland skole mottatt 04.01. 99 og 01.11.07, vårt varsel om vedtak av 26.11.07 vedrørende helseverngodkjenning av Liland skole, skolens tilbakemelding mottatt 21.12.07, vårt brev av 02.01.08 vedrørende oppfølging av tilbakemelding, resultat av ny inneklimatemåling i klasserom 3,10.11 mottatt 29.01.08, vårt vedtak av 07.03.08 og klage på vedtak fra Byrådsavdeling for barnehage og skole mottatt 10.04.08.

Det er foretatt flere befaringer ved skolen. Den siste 31.08.07. Til stede var blant annet rektor Reidun M. N. Fedje, Bård Klepsland fra Bergen Kommunale Bygg, Knut Folkestad fra Opak, Einar Rasmussen fra Emik, Arve Bang og Elin Borgen fra Helsevernetaten.

SØKNAD

Det søkes om helseverngodkjenning for en maksimal kapasitet på 366 elever og 41 ansatte.

Liland skole er en barneskole fra 1-7. trinn oppført i flere byggetrinn fra 1880 – 1995.

Skolen har oppgitt et uteareal på totalt 4305m².

Skolen har 4 selvstendige bygninger med 1-4 etasjer.

Skolen har 15 klassebaser, flere grupperom, 9 spesialrom (2 formingsrom, 2 datarom, sløydrom, 2 bibliotek, heimkunskapsrom, musikkrom og gymsal.)

Skolefritidsordningen (SFO) bruker tidligere lærerbolig og musikkrom i kjelleretasje på paviljongen.

Virksomheten er tilkoblet offentlig vann og avløp.

INTERNKONTROLL

Skolen må kunne dokumentere at det arbeides systematisk for å sikre at skolens drift planlegges, utføres og vedlikeholdes i samsvar med kravene i Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler, jf § 4 om internkontroll. Vi vektlegger særlig følgende forhold:

Ulykkesforebyggende arbeid

Det er utarbeidet rutiner for kartlegging/overvåking av forholdene i skolens inne- og utearealer. Kartleggingen har resultert i en handlingsplan for oppfølging av eventuelle ulykkesforebyggende tiltak, jf § 14. Ulykkesforebyggende plan er mottatt 31.10.07.

Inneklima

Skolen skal ha et tilfredsstillende inneklima der temperatur og ventilasjon er tilpasset årstidsvariasjonene, jf § 19. Røyking er ikke tillatt i virksomhetens lokaler, jf § 18. Inneklimaplan er mottatt 14.05.07. Det er gjort en oppjustering av varme- og ventilasjonsanlegget i deler av bygningsmassen og BKB har foretatt nye målinger i noen undervisningsrom paviljongen og administrasjonsbygget. Vi har lagt til grunn at målingene er representative for klasserom 1-4 i administrasjonsbygget og 9-13 i paviljongen.

Måling av inneklima foretatt 15. og 24. januar 2008 Måleresultatene viser at klasserom 3 i administrasjonsbygget (3. og 4. trinn) har tilfredsstillende luftskifte med maksimalt 21 elever og klasserom 10 og 11 i paviljongen (5-7. trinn) har tilfredsstillende luftskifte med klasser med opp til 23 elever.

Rengjøring og vedlikehold

Det er utarbeidet retningslinjer slik at gode renholdsrutiner kan ivaretas (renholdsplan), jf § 13. Miljørettet helsevern har mottatt renholdsplan 14.05.07.

Klage på vedtak om helseverngodkjenning av Liland skole datert 07.03.08

Klagen gjelder antall elever som skolen godkjennes for. Byrådsavdeling for barnehage og skole mener det foreligger opplysninger som ikke er tatt med i begrunnelsen for vedtaket. På bakgrunn av dette vil en be Helsevernetaten foreta en ny vurdering basert på disse opplysningene. Opplysningene er redegjort for under.

1. " Godkjenning for kun 366 elever

Liland skole har i tidligere brev opplyst helsevernetaten om at det ikke er søkt om godkjenning for 366 elever, da 366 er dagens elevtall. Det ble søkt om godkjenning av en B-14, en to - parallellskole som betyr inntil ca. 400 elever. (14 grupper a / 28 elever på 7 trinn.) Dette er ikke tatt til følge i vedtaket.

Liland skole har to undervisningsrom som det ikke tas hensyn til i vedtaket. Skolen bruker formingsrom1 som klasserom/ base. Dette er et stort rom for undervisning av 28 elever. Likeledes har en rom 16 (i dag delt i A / B), som er likt rom 14 og 15 og godkjent for 28 elever. Pr. i dag er rom 16 delt med en lettvegg pga. at en underviser en utviklingshemmet elev der. Likevel er rom16 egnet undervisningsareal for 28 elever. Skolen vil bruke det avdelte rom 16A til nynorskgruppen på 17 elever neste skoleår.

Vedtaket medfører at Liland skole neste skoleår må organisere seg i 17 - 18 undervisningsgrupper, ikke 15 som en følge av helsevernvedtaket. Skolen har nok rom til disse gruppene og alle de rommene er undervisningsrom, derfor blir et godkjenningsantall på 366 feil. Skolen vil ha plass til 423 elever ut fra:

<i>8 baserom for 28 elever (formingsrom, rom 5-8 og rom14-16)</i>	<i>= 224 elever</i>
<i>5 baserom for 23 elever (rom 9-13)</i>	<i>= 115 elever</i>
<i>4 baserom for 21 elever (rom 1- 4)</i>	<i>= 84 elever</i>

Det vil være urimelig å ikke få alt med i godkjenningsvedtaket for Liland skole. Vi ber om at dette tas til følge i vedtaket og at det gis en godkjenning for 423 elever for Liland skole. Det vil være uhensiktmessig dersom en rektor må søke ny godkjenning hver gang en får en ny elev og må vente på å ta inn eleven til helsevernetaten gjør nytt vedtak.

Elevtallet pr. klassetrinn er i dag for lavt til at en kommer til å fylle helt opp alle rommene (basene) vi må bruke pga. helsevernvedtaket. I praksis betyr den økte gruppedelingen at bare 15 - 19 elever få sin hovedbase i rom 1-4, ikke 21 som rommene er godkjent for. Således har skolen plass til flere elever i de fleste undervisningsgruppene og må kunne ta inn elever som en pleier. Skolen har ingen andre områder der en fleksibelt kan undervise større grupper. En er derfor er en avhengig av at godkjenningen i alle fall innbefatter de rommene som kan brukes til undervisning."

Helsevernetaten har lagt til grunn opplysninger om elevtall i søknad av 31.10.07 og helseverngodkjenning er gitt som det er søkt om for 366 elever.

I rektors tilbakemelding på varsel om vedtak opplyses det at skolen har nok areal til å søke om godkjenning for inntil 400 elever som en B14 skole, men dette er ikke omsøkt.

I Byrådsavdeling for barnehage og skole sin klage datert 10.04.08 ber man om at skolen godkjennes for 423 elever på bakgrunn av at to undervisningsrom gjøres om fra formingsrom til baseklasserom.

Helsevernetaten har på grunnlag av dette gjort en ny vurdering å funnet at elevtallet kan økes til 423 forutsatt at elevbelastning i undervisningsrommene tilpasses slik at inn klimaet blir tilfredsstillende.

2." Absolutt antall elever i rommene.

Skolen vil påse at antall elever tilpasses arealnormen på minst 2 - 2, 5 m 2 pr. elev og innenfor de begrensinger luftmålinger gir for rom 1 - 4 og 9 -13. Skolen følger de luf rutiner som er påkrevd i rommene. Likevel må en også påklage den absolutte ordlyden i vedtaket og be om at det justeres noe i forhold til hva det kan bety i praksis å drive skole og ha 21 og 23 elever i et klasserom, slik at rektor ikke bryter forskriften om noen flere elever er inne i rommene til tider.

Byrådsavdeling for barnehage og skole mener at et vedtak må kunne si noe om at det ikke skal oppholde seg mer enn 21 / 23 elever fast over lengre tid i rom 1 - 4 og 9 - 13, men at man må kunne tillate noen flere elever i rommene en periode. En gruppe på for eksempel 23 elever må kunne oppholde seg i rom 1 - 4 (godkjent for 21 elever) en periode, når en vet at undervisningen foregår fleksibel store deler av dagen pga. ulike andre organiseringsmåter.

Undervisning foregår i dag fleksibelt ved at man starter opp felles, men at elever beveger seg fra baserommene til for eksempel grupperom, musikkrom, bibliotek, datarom, gymsal, mat og helse- rom , sløydsal, keramikkrom el.a. i løpet av dagen. Å drive skole betyr ikke at det kun sitter et gitt antall barn fast i et rom alle timer hele dagen. Liland skole har organisert seg med inntil 28 elever i alle de 9 rommene som nå har fått begrensinger, men alle elevene har ikke vært der hele tiden."

Helsevernetatens begrensninger er satt på bakgrunn av inn klimamålinger. Den veiledende arealnormen er ikke alene styrende for inn klimaet. Våre vurderinger er gjort på bakgrunn av målinger utført med den organiseringen og driften skolen har i dag og det er lagt til grunn at disse målingene er representative. Klasserom 1-4 og 9-13 har ikke inn klimaforhold til å

være samlingsrom og det er ikke helsemessig forsvarlig å øke belastningen i disse rommene. Derfor opprettholdes begrensningen på antall elever i disse klasserommene.

3. " SFO-lokaler

Byrådsavdeling for barnehage og skole vil uttrykke at det er urimelig at det gis en skjønnsmessig begrunnelse for å begrense bruken av SFO-huset og musikkrommene som SFO-base:

..... " på bakgrunn av husets utforming, toalettforhold og elevens oppholdsareal. "

..... " SFO -lokalene i musikkrom og tilleggende rom i kjelleren på paviljongen har tilstrekkelig areal til ca. 50 elever, men kun ett toalett og begrensete garderobeforhold. Antall elever i disse to rommene må begrensestil maksimalt 35. "

Liland skole ga en beskrivelse av både organisering og toalett- tilgang i SFO i kommentar til varslet av 19.12.2007, men dette er oversett i vedtaket.

Garderobeforholdene kan bedres i den ene SFO-basen, slik at en liten begrensning i antall barn der som følge av det er forståelig og akseptabelt (f.eks. fra 50 til 45 pr. base). Når det gjelder toalettforhold i musikkrommet, må barna når de er i SFO på samme måte som når de har musikkundervisning i det samme lokalet, løpe til neste toalett dersom det er opptatt og de ikke kan vente.

Når det gjelder toalett og oppholdsareal for øvrig i SFO - huset, må det presiseres at barna i SFO sjelden eller aldri oppholder seg i samlet flokk der til samme tid, derfor blir et vedtak basert på at alle er der samtidig helt feil. Vedtaket må kunne formuleres noe rundere, da det så godt som aldri skjer at alle er tilstede på samme tid i SFO, på grunn av ulike plasstyper, sykdom oa. "

Helsevernetaten har vurdert opplysninger i tilbakemelding på varsel om vedtak og det er i vårt brev til Liland skole av 02.01.08 ytterligere fulgt opp.

SFO- huset er et tidligere bolighus der det er gjort noen bygningsmessige endringer, men huset har mange små rom er beholdt. Dette setter begrensninger for hvor mange elever som kan være i SFO. Det må finnes et tilstrekkelig antall låsbare og lett tilgjengelige toaletter for elever. For elevene bør det være et toalett per 20 barn. Det er et krav om at ansatte skal ha eget toalett. I SFO huset er det kun to toaletter.

Garderoben i kjeller har ikke skille mellom ren og skitten sone og det er lavt under taket. Tørkemulighetene for tøy er begrenset. Når tøyet henger tett på grunn av at det er mange barn som har plass, tørker tøyet senere.

SFO basen i musikkrommet i kjelleren ved tilfluktsrommet har kun et toalett. Der er det ikke toalett for ansatte. Toalettet ligger like ved ytterdøren Tørkemulighetene for tøy er begrenset. Når tøyet henger tett på grunn av at det er mange barn som har plass, tørker tøyet senere.

Vi er kjent med at elevene får tilbud om hel eller halv plass i SFO slik at belastningen kan være forskjellig før og etter skoletid og på den måten bidra til at forholdene bedres. Dette er tatt med i vår helhetsvurdering av SFO- huset og SFO- lokalene i kjelleren.

Vi har ved andre skoler i Bergen kommune fått opplyst at SFO skal benytte klassebaser på hele skolen. Etter vår vurdering har Liland skole i den nyere delen av bygningsmassen godt

egnete lokaler for SFO drift og således mulighet for å tilrettelegge med tilfredsstillende forhold for elevene i SFO.

4. " Uteområde.

Når det gjelder den anbefalte norm på 50m² pr. elev til uteplass vises det til at dette kun er en norm. Når Liland skole kun har 4300 m², ville det betydd at en kunne kun ha hatt uteplass til 86 elever. Liland skole har et flott uteområde som det er, med plass til våre rundt 400 elever."

Helsevernetaten har lagt vekt på at Liland skole kan benytte nærliggende idrettsbane og utmark som kompensasjon for et begrenset uteareal på egen eiendom.

"Konklusjon:

Byrådsavdeling for barnehage og skole ber om at antall elever skolen godkjennes for tas opp til ny vurdering. Byrådsavdeling for barnehage og skole mener det foreligger opplysninger som ikke er tatt med i begrunnelsen for vedtaket. På bakgrunn av dette vil en be helsevernetaten foreta en ny vurdering basert på disse opplysningene. Opplysningene er redegjort for over.

Byrådsavdeling for barnehage og skole ber om at Liland skole godkjennes for 423 elever og at pkt. 2 og 3 i vedtaket omformuleres f. eks. slik:

2. Antall elever i klasserom 1 - 4 må ikke overstige 21 elever og i klasserom 9 - 13 ikke overstige 23 elever slik at det ikke er mer enn dette antallet elever tilstede fast over lengre tid.

3. Antall elever i SFO - huset og i musikkrom og tilliggende rom i kjelleren på paviljongen, må ikke overstige 90. "

I henhold til våre tidligere merknader har vi funnet å kunne gi en helseverngodkjenning for 423 elever ved Liland skole, men vilkeårne 1-4 opprettholdes.

VURDERING

Vi har gjort en helsefaglig helhetsvurdering av Liland skole og funnet at den tilfredsstillende krav i *Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv.* på gitte vilkår. Skolen er delvis tilrettelagt for bevegelseshemmede. Blant annet er ikke bibliotek i 3. etasje og deler av SFO bygning tilgjengelig for bevegelseshemmede. Forskriften stiller krav til at funksjonshemmedes behov skal ivaretaes. Skolens drift må organiseres slik at også funksjonshemmede elever på lik linje med andre elever får tilgang til SFO og bibliotek. Skolens kapasitet med hensyn til antall elever og klasserom er avhengig av hvordan rommene utnyttes i tid og undervisningsform. Det er rektors ansvar å påse at elevtallet i rommene er i samsvar med arealnormen på minimum 2 – 2,5 m² per elev.

Skolen har ikke tilstrekkelig med baseklasserom til å være en to parallellskole med 15 klassebaser. I perioder med full belastning må noen av spesialrommene benyttes som klassebaser. Det forutsettes at spesialrommene tilrettelegges slik at de er egnet som baserom med hensyn til inn klima, akustiske forhold, belysning, hygieniske forhold med mer. Sløydsalen er ikke et undervisningsrom som er egnet for en slik bruk.

På grunn av mangelfullt luftskifte blir det gitt begrensinger i elevtall i noen av klasserommene. Dette er basert på fremlagte inn klimamålinger foretatt i januar 2008 som viser at lufteskiftet i deler av undervisningstiden overskrider gjeldende norm på 1000 ppm

CO₂.

Forutsetningen for å kunne akseptere en mindre overskridelse av gjeldende norm er at faste lufterutiner mellom hver undervisningstime blir fulgt og at dobbeltimer unngås i disse klasserommene.

I klasserom 1-4 må antall elever begrenses til maksimalt 21 elever i hvert rom.

I klasserom 9-13 må antall elever begrenses til maksimalt 23 elever i hvert rom.

I SFO- huset må antall elever begrenses til maksimalt 40 elever på bakgrunn av husets utforming, toalettforhold og elevenes oppholdsareal.

SFO lokalene i musikkrom og tilliggende rom i kjelleren på paviljongen har tilstrekkelig areal til ca 50 elever, men kun ett toalett og begrensende garderobeforhold. Antall elever i disse to rommene må begrenses til maksimalt 35.

Skolens uteoppholdsareal er oppgitt til ca 4300m². I tillegg benytter skolen nærområdet, ballbinge og tilliggende idrettsanlegg som ligger mindre enn 200m fra skolen. Etter vår vurdering kan dette kompensere for manglende uteområde på skolen i henhold til anbefalte norm på minimum 50m² per elev.

Saksfremstillingen og vedtak er i samsvar med overlege Arve Bang sin tilråding og begrunnelse.

Vedtak:

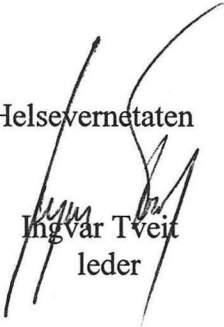
Med delegert myndighet og med hjemmel i Forskrift om Miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 6 gis Liland skole helseverngodkjenning for 423 elever på vilkår av at:

- 1. Antall elever i rommene må tilpasses arealnormen på minst 2-2,5m² per elev og at innklimaet blir tilfredsstillende.**
- 2. Antall elever i klasserom 1-4 må ikke overstige 21 og i klasserom 9-13 ikke overstiger 23.**
- 3. Antall elever i SFO huset begrenses til 40 og i musikkrom og tilliggende rom i kjelleren på paviljongen begrenses til 35.**
- 4. Lysgraver/ sjakter sikres tilfredsstillende.**

Frist for gjennomføring av tiltak og skriftlig tilbakemelding settes til 01.08.08.

Vedtaket kan påklages til Fylkesmannen i henhold til Forvaltningsloven kap. 6 og Lov om helsetjenesten i kommunene § 4a-12. En eventuell klage bør være begrunnet og sendes via Helsevernetaten, Bontelabo 8 A, 5003 Bergen. Fristen til å klage er satt til 3 uker fra dette brevs mottaksdato.

Helsevernetaten

Ingvar Tveit
leder

Elin Borgen
avd. veterinær

Kopi til:

FAGAVDELING BARNEHAGE OG SKOLE, PB 7700, 5020 BERGEN
BERGEN KOMMUNALE BYGG, POSTBOKS 7700, 5020 BERGEN